

Viite

Asia

**EUROOPAN KOMISSION VIRALLINEN HUOMAUTUS ASIASSA 2008/2088,
rautatiedirektiivit**

**Vastaaminen viralliseen huomautukseen - rautatiedirektiivit
91/440/ETY ja 2001/14/EY**

Suomi on vastaanottanut 27.6.2008 Euroopan komissiolta virallisen huomautuksen, joka koskee niin sanotun ensimmäisen rautatiepaketin direktiivien 91/440/ETY¹ ja 2001/14/EY² täytäntöönpanoa. Komissio katsoo, että Suomen kansallinen lainsäädäntö ei vastaa näiden direktiivien säännöksiä käyttömaksuihin liittyvän suorituskannustinjärjestelmän, sääntelyelimen toimivaltuuksien eikä kansainvälisten reittien käyttöoikeuksien myöntämisessä noudatettavan menettelyn osalta.

Määräaika Suomen vastauksen antamiselle päättyy 27.8.2008.

Asiaan liittyvä yhteisön ja kansallinen lainsäädäntö

Yhteisön lainsäädäntö

Suorituskannustinjärjestelmää koskeva direktiivin 2001/14/EY 11 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Infrastruktuurin hinnoittelujärjestelmien on suorituskannustinjärjestelmän avulla kannustettava rautatieyrityksiä ja infrastruktuurin hallintoa minimoimaan häiriöt ja parantamaan rautatieverkon suorituskykyä. Tähän saattaa sisältyä seuraamuksia verkon toiminnalle häiriötä tuottavista toimista, korvauksia häiriöistä kärsiville yrityksille ja palkintomaksuja ennakoitua paremmasta suorituskyvystä.

2. Suorituskannustinjärjestelmän peruseriaatteita sovelletaan koko verkkoon."

Sääntelyelimen toimivaltuuksia ja tehtäviä koskien direktiivin 91/440/ETY 10 artiklan 7 kohdassa säädetään seuraavaa:

¹ Neuvoston direktiivi 91/440/ETY, annettu 29 päivänä heinäkuuta 1991, yhteisön rautateiden kehittämisestä, EYVL L 237, 24.8.1991, s. 25.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/14/EY, annettu 26 päivänä helmikuuta 2001, rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä, EYVL L 75, 15.3.2001, s. 29.

*"Direktiivin 2001/14/EY 30 artiklan mukaisesti perustettu sääntelyelin tai muu yhtä riippumaton elin valvoo kilpailua rautatiepalvelumarkkinoilla, mukaan lukien rautateiden tavaraliikennemarkkinat, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kilpailupolitiikkaa ja alan toimivaltaisia instituutioita koskevaa yhteisön [ja] kansallista sääntelyä."*³

Sääntelyelimen tiedonsaantioikeutta koskee direktiivin 2001/14/EY 30 artiklan 4 kohta, joka kuuluu seuraavasti:

"Sääntelyelimellä on oikeus pyytää infrastruktuurin hallinnolta, hakijoilta ja muulta kyseisessä jäsenvaltiossa sijaitsevalta kolmannelta osapuolelta asiaa koskevia tietoja, jotka on toimitettava viipymättä."

Kansainvälisten reittien käyttöoikeuksien myöntämistä koskevat direktiivin 2001/14/EY 19 artiklan 2 kohta ja direktiivin liitteen III kohta 4. Direktiivin 19 artiklan 2 kohdan mukaan:

"Säännöllistä liikenteen aikataulua koskevissa hakemuksissa on noudatettava liitteessä III vahvistettuja määräaikoja."

Direktiivin 2001/14/EY liitteen III kohta 4 kuuluu seuraavasti:

"Viimeistään 11 kuukautta ennen liikenteen aikataulun voimaantuloa infrastruktuurin hallintojen on varmistettava, että alustavat kansainväliset reitit on luotu yhteistyössä muiden asianomaisten käyttöoikeuksia myöntävien elinten kanssa 15 artiklan mukaisesti. Infrastruktuurin hallintojen on varmistettava, että näitä alustavia reittejä noudatetaan seuraavien menettelyjen aikana mahdollisimman pitkälle."

Kansallinen lainsäädäntö

Ratamaksusta säädetään rautatielain (555/2006) 14 §:ssä. Suomen lainsäädännössä ei ole säännöksiä direktiivin 2001/14/EY 11 artiklan mukaisesta suorituskannustinjärjestelmästä.

Sääntelyelintä ja sen tiedonsaantioikeutta koskevat rautatielain 51, 62 ja 64 §. Rautatielain 51 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Rautatieviraston on sääntelyelimenä sen lisäksi, mitä sen tehtävistä tämän lain nojalla muutoin säädetään, valvottava lain mukaisten vaatimusten noudattamista. Sen on erityisesti varmistettava, että 14 §:ssä tarkoitettu ratamaksu ei ole syrjivä tai muutoin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen ja että ratakapasiteetin jakaminen hoidetaan tässä laissa säädettyjen vaatimusten edellyttämällä tavalla."

Rautatievirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä ilman aiheetonta viivytystä saada tämän lain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi

³ Säännöksen suomenkielisestä sanamuodosta puuttuu sana "ja".

tarvittavat tiedot rautatieliikenteen harjoittajilta ja Ratahallintokeskukselta."

Rautatielain 62 § kuuluu seuraavasti:

"Rautatieliikenteen harjoittajan on pyynnöstä annettava Ratahallintokeskukselle ratamaksun määräämistä varten sekä tilastointia ja tutkimusta varten tarpeelliset tiedot taloudestaan ja harjoittamastaan liikenteestä. Sama oikeus tiedonsaantiin on Rautatievirastolla tilastointia ja tutkimusta varten."

Rautatielain 64 §:n mukaan:

"Rautatievirasto ja Ratahallintokeskus voivat asettaa tämän lain nojalla antamansa velvoitteen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon, teettämisuhan tai keskeyttämisuhan siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään."

Ratakapasiteetin hakemisesta säädetään rautatielain 18 §:ssä ja rautatieliikenteen aikataulukaudesta ja ratakapasiteetin hakemisesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa 751/2006. Lainsäädäntöön ei sisälly direktiivin 2001/14/EY liitteen III 4 kohtaa vastaavaa säännöstä, jonka mukaan alustavat kansainväliset reitit tulisi luoda 11 kuukautta ennen liikenteen aikataulun voimaantuloa.

Komission väitteet ja Suomen vastaus

Käyttömaksuihin liittyvä kannustinjärjestelmä

Komission mukaan Suomi on jättänyt täyttämättä direktiivin 2001/14/EY 11 artiklan mukaiset velvollisuutensa, koska rautatielaissa ei ole säännöksiä kyseisen artiklan mukaisesta suorituskannustinjärjestelmästä.

Suomi ilmoittaisi, että rautatielakia tullaan muuttamaan siten, että siihen sisällytetään direktiivin 2001/14/EY 11 artiklan mukaiset säännökset kannustinjärjestelmästä. Asiaa koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2008 loppuun mennessä.

Sääntelyelimen tiedonsaantioikeus ja tutkintavaltuudet

Komissio katsoo, että Suomi on jättänyt täyttämättä direktiivin 2001/14/EY 30 artiklan 4 kohdan ja direktiivin 91/440/ETY 10 artiklan 7 kohdan mukaiset velvollisuutensa.

Komissio katsoo sääntelyelimen tiedonsaantioikeutta koskien, että Suomen rautatielaki ei anna sääntelyelimelle riittäviä mahdollisuuksia panna täytäntöön direktiivin 2001/14/EY 30 artiklan 4 kohdan mukainen pyyntö saada infrastruktuurin hallinnolta, hakijoilta ja muulta jäsenvaltiossa sijaitsevalta kolmannelta osapuolelta tietoja sääntelyelimen suorittaessa direktiivin 30 artiklassa tarkoitettuja valvontatehtäviään.⁴ *Komission* mukaan

⁴ Direktiivin 30 artiklan 2 kohdan mukaan hakijalla on oikeus vedota sääntelyelimeen, jos se katsoo tullessa kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti, syrjityksi tai muulla tavalla loukatuksi erityisesti infrastruktuurin hallinnon tai tapauskohtaisesti rautatieyrityksen tekemissä päätöksissä, jotka koskevat verkkoselostusta, verkkoselostukseen sisältyviä perusteita, käyttöoikeuden myöntämismenettelyjä ja sen tuloksia, hinnoittelujärjestelmää, hakijalta perittävien tai perittäväksi tarkoitettujen infrastruktuurimaksujen suuruutta tai määräytymisperusteita tai turvallisuustodistusta,

viranomaisten tiedonsaantioikeutta ratamaksun määräämistä, tilastointia ja tutkimusta varten koskeva rautatielain 62 § ja uhkasakkoa, teettämisuuhkaa ja keskeyttämisuuhkaa koskeva rautatielain 64 § eivät kata kaikkia tietopyyntöjä, joita sääntelyelimen on tyypillisesti tehtävä tutkiessaan asiaa valituksen johdosta tai omasta aloitteestaan. Laissa ei komission mukaan ole myöskään säännöstä, jonka sääntelyelin voisi siirtää tietopyyntöjen täytäntöönpanon muille valtion elimille, kuten tuomioistuimille.

Komissio katsoo sääntelyelimen tutkintavaltuuksia koskien, että Suomen lainsäädäntö ei vastaa direktiivin 91/440/ETY 10 artiklan 7 kohtaa, koska rautatielain 51 ja 52 §:n mukaisiin sääntelyelimen tutkintavaltuuksiin sisältyy infrastruktuurin käyttömaksut ja infrastruktuurikapasiteetin myöntäminen, mutta ei muita verkkoselostukseen sisältyviä seikkoja.⁵

Suomi kiistäisi komission väitteet.

Suomi viittaisi sääntelyelimen tiedonsaantioikeuden osalta rautatielain 51 §:n 2 momenttiin. Sen mukaan Rautatievirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tämän rautatielain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi tarvittavat tiedot rautatieliikenteen harjoittajilta ja Ratahallintokeskukselta. Suomi katsoisi, että tämä säännös antaa Rautatievirastolle laajan tiedonsaantioikeuden, joka täyttää 2001/14/EY 30 artiklan 4 kohdan vaatimukset.

Suomi toteaisi, että direktiivi 2001/14/EY ei aseta jäsenvaltioille velvollisuutta säätää *tietynlaisia* sanktioita tietopyynnön tehosteeksi. Komissio ei myöskään ole virallisessa huomautuksessaan tarkemmin yksilöinyt, mitä se tarkoittaa riittävällä mahdollisuudella panna täytäntöön kyseessä oleva velvoite. Suomi viittaisi rautatielain 64 §:ään, jonka mukaan Rautatievirasto voi asettaa rautatielain nojalla antamansa velvoitteen tehosteeksi muun ohella uhkasakon. Suomi katsoisi, että uhkasakko on asianmukainen ja riittävä tehoste Rautatieviraston tietopyynnöille. Direktiivi ei sisällä säännöstä, jonka mukaan tietopyyntöjen täytäntöönpano tulisi olla siirrettävissä muille valtion elimille, kuten tuomioistuimille.

Suomi viittaisi sääntelyelimen tutkintavaltuuksien osalta 51 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan Rautatieviraston on valvottava rautatielain mukaisten vaatimusten noudattamista. Suomi katsoisi, että kyseisen säännöksen mukaiset Rautatieviraston tutkintavaltuudet ovat laajat ja kattavat kaikki verkkoselostukseen sisältyvät seikat.

Kansainvälisten reittien käyttöoikeuksien myöntäminen

Komissio katsoo, että Suomi on jättänyt täyttämättä velvollisuutensa, jotka johtuvat direktiivin 2001/14/EY liitteestä III yhdessä direktiivin 19 artiklan 2 kohdan kanssa, koska rautatielaissa ei ole säännöksiä, joilla saatettaisiin osaksi kansallista lainsäädäntöä liitteen III kohta 4, jonka mukaan infrastruktuurin hallintojen on varmistettava viimeistään 11 kuukautta ennen liikenteen aikataulun voimaantuloa, että alustavat kansainväliset reitit on luotu yhteistyössä muiden asianomaisten käyttöoikeuksia myöntävien elinten kanssa. Infrastruktuurin hallintojen on kyseisen kohdan mukaan

turvallisuusvaatimusten ja -sääntöjen täytäntöönpanoa ja valvontaa. Saman artiklan 3 kohdan mukaan sääntelyelimen on varmistettava, että infrastruktuurin hallinnon määräämät maksut ovat direktiivin II luvun mukaisia ja ketään syrjimättömiä.

⁵ Direktiivin 2001/14/EY liite I koskee verkkoselostuksen sisältöä. Sen mukaan verkkoselostuksessa on oltava liitteessä tarkemmin määritellyt tiedot käytettävissä olevasta infrastruktuurista ja sen käyttöä koskevista edellytyksistä, hinnoitteluperiaatteista ja hinnoista, sekä kapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisperiaatteista ja -perusteista.

myös varmistettava, että näitä alustavia reittejä noudatetaan seuraavien menettelyjen aikana mahdollisimman pitkälle.

Suomi ilmoittaisi, että valtioneuvoston asetusta rautatieliikenteen aikataulukaudesta ja ratakapasiteetin hakemisesta (751/2006) tullaan muuttamaan siten, että siihen sisällytetään direktiivin 2001/14/EY liitteen III 4 kohtaa vastaava säännös. Muutos toteutetaan edellä mainitun rautatielainsäädännön muutoksen yhteydessä.

Ratahallintokeskus neuvottelee alustavista kansainvälisistä reiteistä muiden valtioiden vastaavien elinten kanssa. Suomen lainsäädäntöön ei kuitenkaan nykyisin sisälly säännöstä, jonka mukaan näistä reiteistä olisi sovittava 11 kuukautta ennen liikenteen aikataulun voimaantuloa.

Asian valmistelu

Asian valmisteluun ovat osallistuneet LVM:n, OM:n ja UM:n edustajat. Asiassa on kuultu Rautatievirastoa ja Ratahallintokeskusta. Asia on käsitelty oikeudelliset kysymykset-jaoston kirjallisessa menettelyssä 15.-18.8.2008 ja EU-asioiden komitean kirjallisessa menettelyssä 19.-20.8.2008.

Esitys

EU-ministerivaliokunnalle esitetään, että Suomi vastaa komissiolle edellä esitettyjä päälinjoja noudattaen.

Lainsäädäntöneuvos

Joni Heliskoski

LIITTEET

Asiasanat Hoitaa	komission valvontamenettely UM
Tiedoksi	LVM, OM, VNEUS
